

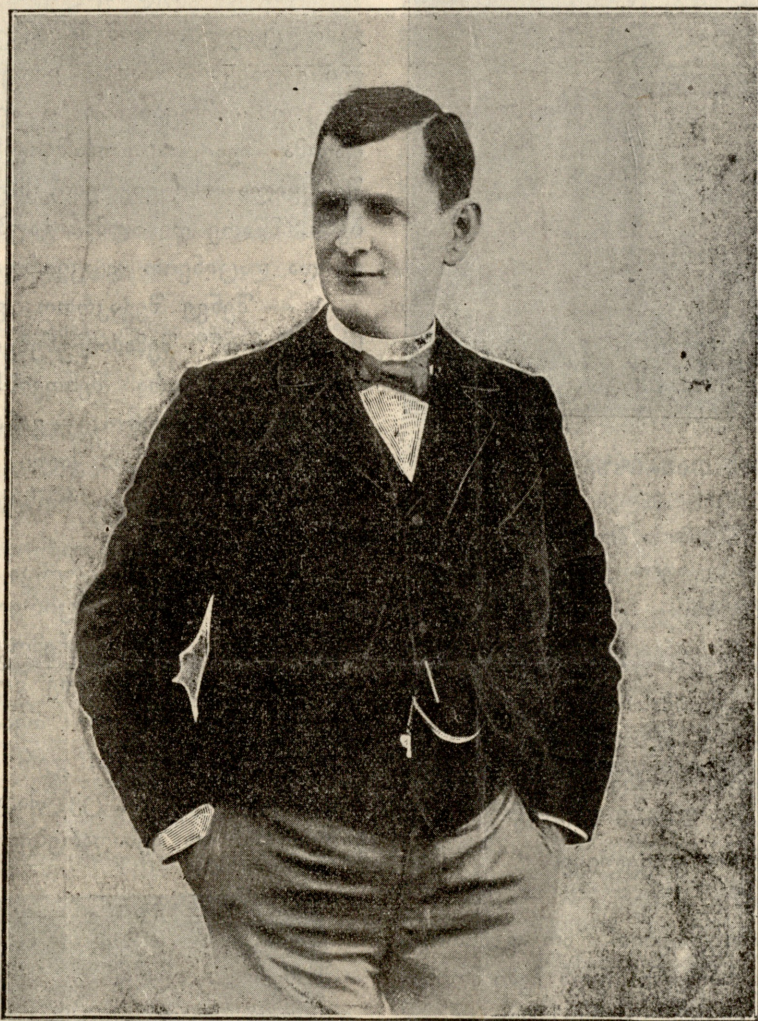
დ რ მ ე ბ

სურათებიანი დამატება

გაზეთის № 41.

კვირა, 22 თებერვალი 1909 წ.

დამატების № 8.

არტისტი ვასილ ახაუშიძე.
ვ. ახაუშიძე ამ უბოძად ავად არის.

მ რ ი წ ა მ ი.

ეს, არის წამი, რას იჭვებით გარემოცულსა
არა მახარებს და არაფრის არ მაქვს იმედი...
სწუდება სიბუბი... სდუმს ჩანგური... მკვდრად არს გონება
და გულს არ სწუდება ქვეყნის ტანჯვა, ქვეყნის სვე-ბუბი...

მაშინ ბუნება — ჩვეულებრივ ცივი, უგრძობი —
თითქოს მიმხვდარი აუტანელს ამ ჩემს ტანჯვისა,
ნიშნად თანაგრძობის იმოსება შავის ძაბვით
და მწარე მოთქმით ზასუხს აძლევს ჩემს გულს თქმას.

მაგრამ არს წამი, რას გიჟ გრძობათ კვლავ მეგზვები მონა...
უკლაფერს ვეტრთი და უკლაფერის კვლავც მაქვს იმედი;
წკრიალებს სიბი, უღერს ჩანგური, თხიზლობს გონება
და ჩემად მიამხნს ქვეყნის ტანჯვა, ქვეყნის სვე-ბუბი.

მაშინ ბუნება — ჩვეულებრივ ცივი, უგრძობი —
თითქოს მიმხვდარი წრეს გარდასულ ამ ჩემს ღხენასა,
უხმობს გრძნულ ძაღთ, რომ დასჭვივდონ ერთხმად მურული
და ზასუხს აძლევს ჩემს უმაწვილურს ადმა-ფრენასა.

ლადო ახობაძე.

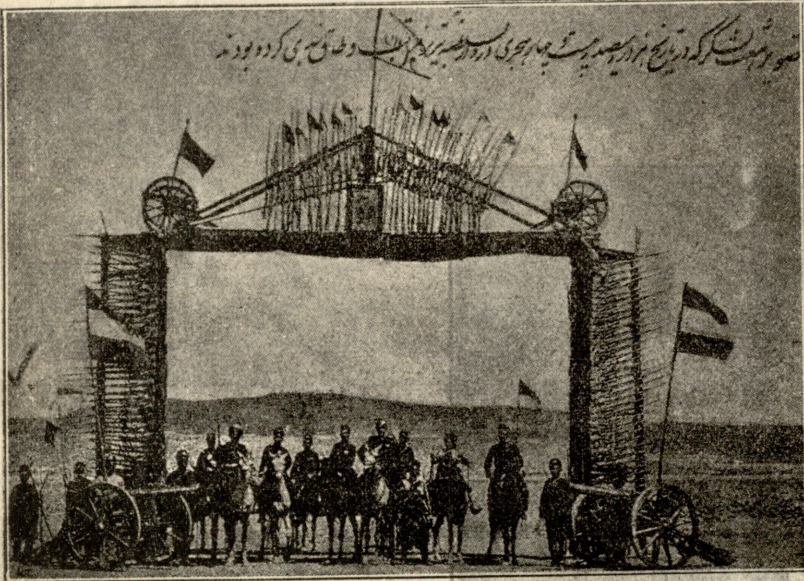
სახიფათო სიყვარული

ისტორიული მოთხრობა

(შემდეგი *)

23.

რაკი განიზრახეს დედოფლის ხელით მოეგლიჯნათ ის შხამიანი ეკალი, რომელიც მათ გადალობებოდათ გზაზე, გოჩაშვილმა მაშინვე იწყა გადახრა დედოფლისაკენ. ყოველ მარჯვე შემთხვევით სარგებლობდა, დიდის პატივით, გადაჭარბებული მორჩილებით და თაყვანით მოჰპყრობოდა დედოფალს. სცდილობდა დაემსახურებინა მისი ყურადრება. დე-

კავშირისციონარები თავრიზში.

ამ სურათზე გადაღებულია სათარ-ხანი თავის ამალით. ერთი გამარჯვების შემდეგ სათარხანს კამარა გაუმართეს. კამარა მორთეს იმ თოფებით, რომელიც შაჰის ჯარს წაართვეს. კამარაზე აფრიალებულია რევოლუციონერთა დროშები.

დოფალმა მალე შენიშნა გიორგის ქცევა და დაიხლოვა. გოჩაშვილმა ჩაიგდო დრო და გაუმჟღავნა მას დაფარული.

— ძნელი ამბავი მსურს მოგახსენოთ, ბატონო, თქვენთვის სამძიმო და შესახარი. ჩემთვის ოღონდაც რომ საშიშია და სახიფათო ამისი გამჟღავნება, მაგრამ თქვენი ერთგულება იძულებულ მყოფს მოგახსენოთ ყოველივე.

— ეგეთი რა გაქვს სათქმელი?

— მოგახსენებთ! მხოლოდ გვედრებით, არ გამირისხდეთ და არ გამათახსიროთ, თუნდ საწყენი იყოს ჩემი მოხსენება; მფარველ მექმნით და არ მიმცეთ დასანთქმელად.

დიდმა ცნობისმოყვარეობამ მოიცვა დედოფალი. ყველაფერი აღუთქვა, ოღონდ კი მალე ეთქვა სათქმელი. გოჩაშვილმა მოახსენა მას ყველა ის, რაც იცოდა და ენახა მკუფის ახალ სურვილების შესახებ, ამცნო, რომ იორამმა და მისმა მეგობრებმა შეთქმულება შეამზადეს დედოფლის წინააღმდეგ, მეფეს ჩააგონეს, რა შიში მოელის სეხელმწიფოს მემკვიდრის უყონლობის გამო, გაასინჯეს ყაფლან არსიანელის ქალი, ჯადოქარობით შეაყვარეს იგი და დღე-დღეზე განახორციელებენ თავიანთ უკეთურ განზრახვას. განქორწინებული დედოფალი იძულებული შეიქმნება დაბრუნდეს თავის მამის სახლში, თუ ამის ნება მიიწვეს და არ გამოამწყვდიეს იგი რომელსამე მონასტერში, როგორც კახეთის დედოფალ თინათინი შუამთის მონასტერში.

ამ ამბის გაგონებაზე დედოფალი ჯერ გაფითრდა, გაშრა, ენა დაუდუმდა, ქანდაკებას რასმე დაემსგავსა. მერე აღ-

ელდა, თვალები აეგზნო, სიწითლე კვერკვერად დაემჩნა სახეზე, წამოხტა, გაათორებულ ვეფხვს დაემსგავსა.

შეკრთა გოჩაშვილი, შეშინდა, შეძრწუნდა. ეგონა, დედოფალი თავს ველარ შეიმაგრებს და ეხლავე პასუხს მოსთხოვს მეუღლესაო. მაშინ ხომ დაილუპება გოჩაშვილი გიორგი, დაინთქება უაზროდ, მოუფიქრებლად! დიდი თავხედობა კი იყო მისგან, რომ ესე ერთბაშად ანდო დედოფალს საიდუმლო, რომელიც შეიძლება, სიცოცხლედ დაუჯდეს მას. განა საფიქრებელი იყო, მოეთმინა დედაკაცს ეს ამბავი, დაეფარნა დროებით და ნელ-ნელა შესდგამოდა იმის ჩაშლას, დამნაშავეების ხელში მოგდებას და დასჯას?! ეჰ, გოჩაშვილო, ვერაყოფილხარ შორს გამქვრეტელი! შურისძიებამ და შიშმა დაგაბრმავა, აგაჩქარა და ლამის კლდეზე გადაგჩხვოს. აბა, გოჩაშვილო, მოიკრიფე გონება და იმდენი მაინც მოახერხე, რომ დროზე თავს უშველო. ნუ ჰყოფნი, გოჩაშვილო! — ფიქრობდა გიორგი და თან თვალს არ აშორებდა დედოფალს.

მაგრამ დედოფალი არც ისე გულუბრყვილო იყო და გამოუცდელი, რომ მაშინვე მიჰხდომოდა მეუღლეს და ცეცხლი გადაეყარა თავზე, იმდენი გონება და ხასიათი კიდევ შერჩა, რომ დროებით თავი შეეკავებინა. გარდა ამისა, დედოფალმა შეატყო გოჩაშვილს შეძრწუნება და ამან მსწრაფლ შესცვალა მისი ფიქრები, სხვა მსვლელობა მისცა მის გრძობებს. მწარე ღიმილმა გაუბო დადოფალს გაფითრებული ბაგე და დაცინვით დააკვირდა მთხრობელს.

— შენვე შეგაკრთო, გოჩაშვილო, შენმა ნათქვამმა. რისა გეშინიან? შემადრწუნებელია ეგ თხრობა, მაგრამ მხოლოდ ჩემთვის და არა შენთვის! — სთქვა დედოფალმა: — ერთი მითხარ, გოჩაშვილო, — განაგრძო მან უფრო დამშვიდებით, — რა მზეთუნახავია ის ქალი, რა ეთერია ისეთი, რომ გრძობის ცეცხლი ააგზნო როსტომის გაყინულ გულში და მოხიბლა იგი?

გიორგის უამა, როცა ნახა, რომ დედოფალი მშვიდდებოდა და თითონაც მცირეოდნად დაწყნარდა.

— არც ეთერია, ჩემო ხელმწიფე და არც მზეთ უნახავი: სულ თექვსმეტიოდე წლის ქალია, თითქმის გამხდარი, თუმცა მაღალ-მაღალი; თვალები ბალღურად უცინის; სახეც ისევ ბავშვური აქვს, ჯერ რძე არ შეშრობია პირზე; არც ქცევა აქვს ღიმილი, ცელქად იქცეოდა, თავისსავე თავს ეთამაშებოდა! რა შესადარებელია დარბაისელ ადამიანთან! მაგ-

კავშირისციონარები თავრიზში.

არტილერია.

*) იხ. დამატება № 7.

რამ, აკი მოგახსენეთ, ჯაღოს ბევრი რამ შეუძლიან მეთქი.

— თეთრია თუ შავგვრემანი? თმა როგორი აქვს?

— ჭრელია, დედოფალი, ჭრელი! თითონ თეთრია, თვალ-წარბი კი შავი აქვს, თმაც შავი აყრია, ხუჭუჭი.

— „ეს თვალდამდგარი ან ბრმა არის ან მე მამბრმავებს! ლამაზი ქალი ჰყოლია არსიანელს, ახალგაზდა. მე კი ვადვი-

ამის შემდეგ ქათალიკოზიც მალე დაუმეგოვრდა დედოფალს. ამ სამთა კავშირის მიზანი ის იყო, რომ ჩაეშალათ მეფე როსტომის ახალი მისწრაფება და გაეცრუებინათ იორამ სააკაძეს დაწყებულმა. ხოლო იდუმალი აზრი დედოფლის მოკავშირეებისა ის იყო, რომ თუ ამას მოახერხებდნენ, მაშინ ადვილი შეიქმნებოდა იორამის გაძევება ან მისი დამხობა, რადგან მეფე უკმაყოფილო შეიქმნებოდა მისი, ამ კაცის მოშორებით კი გზა ეხსნებოდა შეთქმულობას.

ქათალიკოზი იმ აზრს დაადგა, რომ იგი განქორწინების ნებას არ მისცემდა მეფეს, რადგან არაფითარი კანონიერი საბუთი არ არსებობდა ამგვარ მოქმედებისათვის.

— დიად, ჩემო ხემწიფევე, ეს მძიმე საქმე უჩემოდ ვერ შესრულდება. განქორწინებასა და ახლად კანონიერად შეუღლების უფლება ჩემგან უნდა მიიღოს მეფემ, ხოლო მე ვერ მივსცემ ამის ნებას, — სთქვა ქათალიკოზმა.

— რახან ვგრეა, თქვენო უწმინდესობავ, მაშ მავათი ცდა ამოა, ხოლო მავათი დაწყებულება უსაძირკვლო, რადგან ყაფლან არსიანელი თავის ცოცხალი თავით ისე არავის გაატანს ქალს, თუ არ კანონიერ მეუღლედ, — დასძინა გოჩაშვილმა.

— თქვენ მართალნი იქნებოდით, თუ კანონიერ მოქმედების გარეშე არსებობდეს სხვა გზა, სხვა რამ ხერხი მოულოდნელი. ერთი მიბრძანეთ, რა დაუშლის მეფეს ძალით წაართვას ქალი ყაფლანს, ან ხელს ვინ შეუშლის მას და მის თანამშრომლებს ახალი ქათალიკოზი დასვან მცხეთას და სწორედ ისეთი, რომელიც აასრულებს მათს სურვილს?

კანონი დაუშლის! იგი კანონი უფლებას არ აძლევს, ახალი ქათალიკოზი აირჩიონ, როდესაც ძველი ისევ განაგებს ეკლესიას, რა უფლების ძალით განრისხამენ პირველს? ესეც არ იყოს, ეკლესიის გამგებლის განდევნა თუ არჩევა ეკლესიისავე უფლებაა, მთელი ხალხისა საქართველოში და არა მხოლოდ მეფისა, — მიუგო ევდემოზმა.

— მაშინაც, თქვენო უწმინდესობავ, როდესაც აღარ არის ქათალიკოზი, როდესაც მას უკვე მიუწოდა უფალმა წილთა შინა აბრამისათა? — სთქვა დედოფალმა და დამცინავის ღიმილით შეჰხედა ევდემოზს.

ქათალიკოზს ფერი ეცვალა და პირჯვარი გადაისახა.

— ღმერთმა ნუ ქმნას! — წამოიძახა გოჩაშვილმა.

— გისმინოს უფალმა, მაგრამ შესაძლებელი კია ესე მოხდეს, როცა წინააღმდეგობას გაუწევთ მეფეს. ისე რომ თქვენ მიერ ამორჩეული საშუალება მეფის სურვილის ჩასაშლელად არ არის მტკიცე და შეურყეველი საშუალება; სხვა რამ გზა უნდა მოვნახოთ ხსნისა.

დედოფლის აზრთა მიმდინარეობამ ძალიან დააფიქრა ევდემოზი და გოჩაშვილი, მათ ველარ მოეფიქრებინათ, რა გზას დასდგომოდნენ ან როგორ მოემსგავსებინათ საქმე. მათ განიზრახეს სააკაძეს დაღუბვა და ამ აზრით დაუახლოვდნენ დედოფალს, ეხლა კი ლამის თითონვე ჩაცვივდნენ განსაცდელში, ლამის მათგანვე გათხრილი ხარო მათ ფეხქვეშე მოიზღვრეს, ლამის თითონვე გაებნენ თავიანთ ნასროლ ბადეში. ველარ გაეგნოთ გზა ხსნისა. ეხლა ორივე ნანობდა, რომ შეუდგნენ ამისთანა მძიმე საქმეს, მათთვის შეუძლებელს. გულში ევდემოზი გოჩაშვილს ემღურებოდა, რომ მოუფიქრებლად შეატურვა იგი მორევში, გოჩაშვილი კი თვით ევდემოზზე იყო უკმაყოფილო, რომ ამ გაჭირვებულ მდგომარეობაში უძლურად ჩამოეყარნა ხელები და აზრთა საღარო აოხრებოდა.

კავშირისციონერები თავრიზში.

ეს ერთი პატარა რაზმი რევოლუციონერებისა, შუაში სდგას კომიტეტის წევრი ალი-მოსე.

ხარე შეახნისკენ, შეცვდა ჩემი სილაშაზე, შექცნა, — გაიფიქრა დედოფალმა და ისევ ადელდა.

— ეტყობა, გოჩაშვილო, რომ ევდემოზ ქათალიკოზიც ჩემი მტერი ყოფილა და ბოროტმოქმედი. მეკი მეგობარი მეგონა და პატივითა მყვანდა მიღებული.

— როგორ, ბატონო?

— ალბად ევდემოზიც დაუყოლებიათ, რადგან განქორწინება ხომ მას ექვემდებარება. მხოლოდ სიძულვილს და ვერაგობას ვხედავ ჩემს გარემო, მხოლოდ მტრობას...

— ნუ ბძანებთ, დედოფალი! ევდემოზი ჩვენი კაცია, ჩვენ მოთავედ ითვლება და არ წავა თქვენ წინააღმდეგ.

— მოთავე? როგორ თუ თქვენი მოთავე?! ვინ თქვენი? ვერ გამიგია, გოჩაშვილო, რას ამბობ — თქვა დედოფალმა და ჩააკვირდა მოხრობელს.

გიორგი ეხლა კი მთლად დაიბნა. შენიშნა, რომ უფრო მეტი წამოსცდა ამ საშიშ დედაკაცთან, ვიდრე საჭირო იყო. სცადა გაესწორებინა სიტყვა.

— ის უნდა მომეხსენებინა, ქალბატონო, რომ ევდემოზმაც იცის ეს ამბავი და ორივენი მომხრენი ვართ თქვენი; ის არასოდეს არ ინებებს თქვენ წინააღმდეგ მოქმედებას.

— მხოლოდ ეს? შენ სიტყვებში კი სხვა ბნელი აზრი გამოკრთოდა.

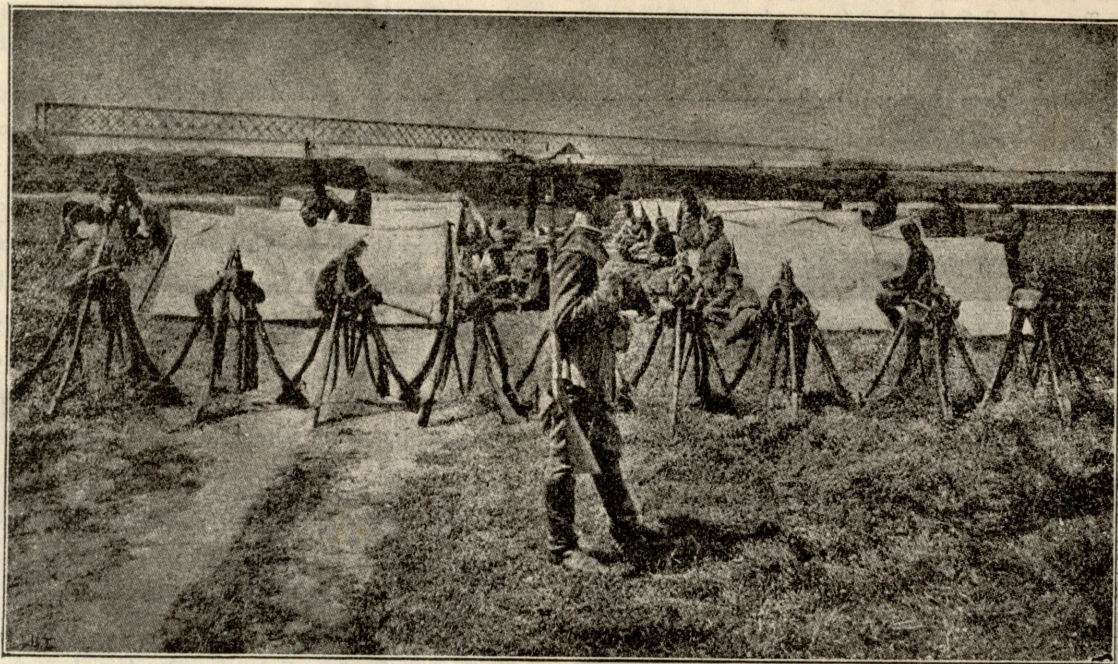
— მხოლოდ ეს, ჩემო ხელმწიფევე!

— თუ ვგრეა, მაშ ისინი ვერ შეასრულებენ თავიანთ განზრახვას: ამისთანა შემთხვევაში ქათალიკოზის ნებართვაა საჭირო.

— მართალსა ბრძანებ, დედოფალი!

— მაგრამ, ვაი, თუ მეფემ თვით ქათალიკოზსაც გვერდი აუქციოს ან გზიდან ჩამოიცილოს იგი.

— ღმერთმა ნუ ქმნას!

ოჩის მოლოდინში ბალკანეთში.

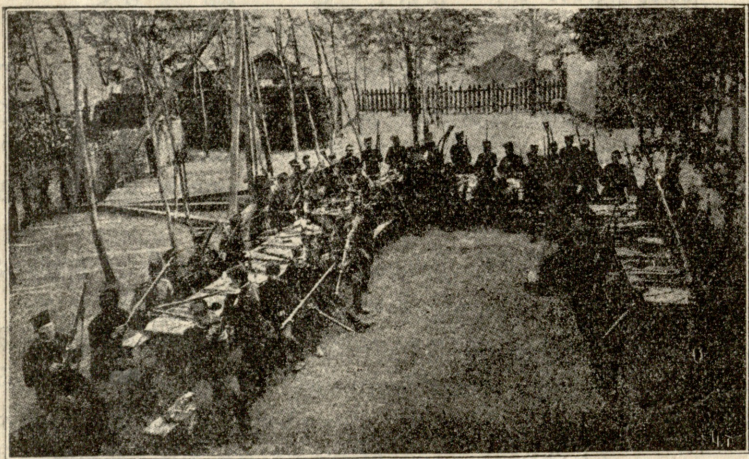
სერბიელთა რაზმი სერბია-ავსტრიის საზღვარზე მდინარე საკუზე ხიდს იცავს.

„ესეც შენი ფიქრიანი კაცი და შეთქმულების მოთავე! ამისთანა უბრალო შემთხვევაში დაიბნა და დიდ დაწყებულე-ბას როგორ-ღა გაუძღვება? არა, მიზანს რომ ვერ მისწვდება და ყველას განსაცდელში ჩაგვყრის, ეს ცხადია, — ფიქრობდა უკმაყოფილო გოჩაშვილი.

დედოფალი კი უყურებდა მათ დამცინავის ღიმილით და თითქოს სტკბებოდა მათის ტანჯვით.

„შეუძლებელია ამათთანა მოუხეშავ-მოუქნელ ხალხთან კავშირის დაჭერა! აბა თუ მიაგონ რამე ბილიკს საცალფეხოს და პირდაპირს, ხიდს გადაწყვანელს, ხერგის გასაძრომს, — ფიქრობდა დედოფალი და ჯავრი მოსდიოდა თავის შემთხვევითი მოკავშირეებზე. თითონ კი ფიქრს ფიქრზე აბამდა, აზრთა ბადესა ჰქსოვდა, მოქმედების გეგმას აწყობდა. ბოლოს წარმოსთქვა ბრძანებითი კილოთი:

— მოველინა განსაცდელი ჩემს სამეფო ოჯახს და ეს მხოლოდ მისთვის, რომ იმ ეშმაკულთ მოხიბლეს მეუღლე ჩემი, თილისმა რამ გაუკეთეს, შეჯაქვეს იგი, შეაღულეს მი-

ოჩის მოლოდინში ბალკანეთში.

სერბიელი სალდათები თოფებსა სწუმენდავენ.

სი გული არსიანელის ქალის გულთან. ძნელია, შეუძლებელია გახსნა ჩახლართულის ჯადოსი: უნდა ვადიკვეთოს იგი ჯადო, უნდა მოისპოს ყაფლან არსიანელის ქალი ტასო! მხოლოდ მაშინ განქრება განსაცდელი, რომელიც მოელის ჩემს ოჯახს და აგრეთვე თქვენ, პირად თქვენ!

— მოისპოს ყაფლან არსიანელის ერთად-ერთი მემკვიდ-

რე, უმანკო, უცოდველი ახალგაზდა ქმნილება! — უნებლიეთ წამოიძახა ევდემოზმა.

— განქრეს ჩემის გზიდან! არ ვინატრი მის სიკვდილს, მაგრამ ვინც მათასებს, ვისაც კეთილი უნდა ჩემთვის, ის გზიდან ჩამომაკლის მე იმ ქალს, მთლად განმათავისუფლებს მისგან. მაშინ დაინახავს ამისთანა კაცი, რომ საქართველოს დედოფალმა მარიამმა იცის სიკეთის გადახდა; ხოლო წინააღმდეგ შემთხვევაში... — აღარ დაათავა დედოფალმა სიტყვა და ამაყად გავიდა დარბაზიდან.

ევდემოზმა და გოჩაშვილმა გადაჰხედეს ერთმანეთს, როგორც ხაფანგში მომწყვდეულებმა: მიხედნენ, რა სახითათო მდგომარეობაში ჩაცვივდნენ და რა განსაცდელი მოელოდათ მათ.

— შეილო გიორგი! — ეუბნებოდა იმივე ღამეს ევდემოზი გოჩაშვილს, დედოფალმა ადვილად გადაწყვიტა ეს საძნელო საკითხი, მკაფიოდ გამოსთქვა თავისი სურვილი, ასრულება კი ჩვენ მოგვანდო. ხოლო ძნელია თავსდება ამისთანა ცოდვისა: იგი წამაწყმედელია სულისა და მავნებელი ხორცისა.

— მაინც უნდა ავასრულოთ ეგ ბრძანება! თუ არა, გამოძღვანდება ყოველივე, იქნება განზრახული ჩვენგან შეთქმულებაც და დავიღუპებით სულით ხორცამდის. ხომ ნახე ექვით შემოგვხედა დედოფალმა, თითქმის მიგვიხვდა. უნდა ასრულდეს ბრძანება, უნდა მოისპოს არსიანელის ქალი, თუ არა და აღარ გვედგომილებააქ, მე მაინც აღარ მედგომილება, — სთქვა შეძრწუნებულმა გიორგიმ.

— დაწყებულია საქმე სამძიმო და უნდა მივყვეთ მას, უნდა დავამთავროთ იგი სადიდებლად სჯულისა და მამულისა. უნდა მოისპოს საქართველოს სანეფო ტახტზე უსჯულოება, უსჯულომ არ უნდა შეაგინოს ადგილი წმიდა; მაგრამ ღმერთმა გვიხსნას უმანკო სისხლის დანთხვევისაგან.

— რომ აუცილებელი შეიქმნა ესეთი მსხვერპლი!

— მე ვიტვირთებ, შეილო ბრძანების აღსრულებას. ბუნგან იქნება მხოლოდ დახმარება დამჭირდეს.

— მონა ვარ მორჩილი, მარად მზა ავასრულო ბრძანება თქვენი! — მიუგო გოჩაშვილმა და თან თვალებში ჩააკვირდა ევდემოზს, რომ ამოეკითხა, რა აზრმა გაურბინა მას, მაგრამ ქათალიკოზი სდუმდა დაფიქრებული.

ვ. ბარნოვი.

(შემდეგი იქნება)